

הלכתא גבירחא כללא דפרק ב'

משה ו עיסה שהיא מ"ג ביצים ותוספת ביצה מה מינים דריש מכלתן חייב בחלה. והשאר והקמח. והסוכך ומורסנן של שיעור הנ"ל מצטרף כשלא הוציאן משם. אבל בוקדן והוציא מורסנן מתוכן וחור וערבן אמי"צ [ומשמע דהא סוכין. שהוא דרק. אפי' ערבן מצטרפים]:

משה ו עיסה שהיא מ"ג ביצים ותוספת ביצה מה מינים דריש מכלתן חייב בחלה. והשאר והקמח. והסוכך ומורסנן של שיעור הנ"ל מצטרף כשלא הוציאן משם. אבל בוקדן והוציא מורסנן מתוכן וחור וערבן אמי"צ [ומשמע דהא סוכין. שהוא דרק. אפי' ערבן מצטרפים]:

משה ו עיסה שהיא מ"ג ביצים ותוספת ביצה מה מינים דריש מכלתן חייב בחלה. והשאר והקמח. והסוכך ומורסנן של שיעור הנ"ל מצטרף כשלא הוציאן משם. אבל בוקדן והוציא מורסנן מתוכן וחור וערבן אמי"צ [ומשמע דהא סוכין. שהוא דרק. אפי' ערבן מצטרפים]:

משה ו עיסה שהיא מ"ג ביצים ותוספת ביצה מה מינים דריש מכלתן חייב בחלה. והשאר והקמח. והסוכך ומורסנן של שיעור הנ"ל מצטרף כשלא הוציאן משם. אבל בוקדן והוציא מורסנן מתוכן וחור וערבן אמי"צ [ומשמע דהא סוכין. שהוא דרק. אפי' ערבן מצטרפים]:

כדי שיבדק ארזה על ידי אמה ירה עיסה חמשה ירה על התמורה יגע זו צנו, אלה זור לעצמו והלכה כחכמים

3

ר עובדיה מברטנורא הלכה פירק ג

א אוכלין עראי עד שתתגלגל בהמים ותטמא בשעורים. והכוסמים כחטין ושבולת שועל ושיפון כשעורים. רמז"ס פרק ח' מהלכות בכורים: [ותטמא בשעורים. לשון הר"ב לפי שעיסת השעורים מתפרדת ואינה נדבשת יפה כעיסת של חטים אלא מטמטט ניד: חייב מיתה. דנגמרה מלאכה]

א אוכלין עראי עד שתתגלגל בהמים ותטמא בשעורים. והכוסמים כחטין ושבולת שועל ושיפון כשעורים. רמז"ס פרק ח' מהלכות בכורים: [ותטמא בשעורים. לשון הר"ב לפי שעיסת השעורים מתפרדת ואינה נדבשת יפה כעיסת של חטים אלא מטמטט ניד: חייב מיתה. דנגמרה מלאכה]

וכתב הר"ר יוסף מי שיש לו עיסה לו ליעול כדי עיסה ה כדי חלה לעיסה די חלה וחלה על העורה שאינה יפה עיסת האחרת לו יגעו זה זה וזה ע"כ לא קאי אלא על דה"ק מי שיש לו מלאכה העיסה מוכיח בין אחר קשה לשון מעיסת

ציונים פ"ג א אוכלין עראי. מ"ה פ"ח מהל' בכורים ה"ד. סמו ע"ז קמח טור ושיע' דין סימן שם פ"ד: גלגלה. מ"ה ע"ה:

פירוש המשניות להרמב"ם

פ"ג א עד שתתגלגל פירוש עד שחותרב. ותטמאם. פי' שידבקו חלקם קצתם בקצתם עד שיהיו גוף אחד האוכל ממנו מלאכת שלמה

פ"ג א עד שתתגלגל פירוש עד שחותרב. ותטמאם. פי' שידבקו חלקם קצתם בקצתם עד שיהיו גוף אחד האוכל ממנו מלאכת שלמה

מן המוקף שיגעו כ"ח הכא מתלמידי שיגעו משמ' ז': דפקס כהך דהכא עשנה גוף א' או כמים דק"ל חילת נשיכה הוא דהכא רומת דמי נמי ר על טמא לא וכן בחלוצ ועשין כל לקולה ועלמא י' נשיכה אין כן גע אח"כ. ול"ל העמלה לנהררה שך כלומר מחנרן נמקי' טוון. אלא י' דמוקף דעלמא י' בעי נשיכה. אלא י'ע':

שינוי נוסחאות פ"ג א אוכלין עראי לל העדק. שחתגלגל ברושלמי שהגלגל. מכונה נמשכ"ג ממנו.

תפארת ישראל

כדחקתה ומטמטמי' נידו. ואע"ג דגם קבע הו"ל למשרי ליה דהרי כחמי לא נחמידי' בחלה דלא נהגלגלה עדיין אפ"ה אקרוה אחר שהתחיל נלישה שלא יערים [ויחוס]: ג האוכל ממנה קודם ראשונה

כדחקתה ומטמטמי' נידו. ואע"ג דגם קבע הו"ל למשרי ליה דהרי כחמי לא נחמידי' בחלה דלא נהגלגלה עדיין אפ"ה אקרוה אחר שהתחיל נלישה שלא יערים [ויחוס]: ג האוכל ממנה קודם ראשונה

ש ממה חלה הוי ביצה כ"י וזו כמו זמ"ל כ"ל כינוי י"ה צורך לבאר גם והכל נכון דריק:

תוספות אנשי שם פ"ג א בשמה שחתגלגל. משמע שקאי על העיסה אלא מטמטט קאי אלשה מלא קמח מתטמטט וי"ע למה עינה עיניה. וכ"כ ג' שהגלגל קאי אלשה וכ"כ ג' שמי' מבור וכה"ל נא"ל: ב"ב ד"ה אוכלין כ"י שחתגלגל כ"י. משמע דמי' דגלגל להומל דמי' דנעירוב למוד בלא לשה מתבקין לגוף א' לך מיד אשור כעראי משכ"ב בשעורים עד שילוש חבו נקרא טמטט וי"מ דגלגלו לקולה דהוא גמר הלכה ועי' נכ"מ: ח"ט ד"ה ותטמאם כ"י טעות סופר כ"י. בערך א"ח ג"כ כ"י הר"ש משה וזכר רחוק שהט"ס שגלגל כמי' הר"ש ג"כ כ"י בערך ויחור רחוק לומר שר"ס העתוק ל' העתוק ולא הרגיש מהט"ס שדבריו ולא ידעתי מי הכריחו להחיי' לומר שיש ט"ס מאחר שהלשון מוכן שפיר כדחיינו דה"ק דנשיכה של חטים דרך גלוג לגלגל יפה יפה אכל של שעורים

נימוקי הגר"י פ"ג א חיי"ט ותטמאם. שר"י פ"ה מה"ב. נ"ל לא ידעתי הא ר"י ביצה עם כ"י חלותו ולשון מלמד מעמטס אל הל' כ"י. והוא ג"כ כונה הנכ"ל רש"י אלו בערין ודברי רש"י הם הוא לאסוף דלא מיאם מלשון העמנה יע"ס. וגם לשון טמטטס אחר כ"ל שה"ס הוא מלשון לא לשון סמימה. וזה ג"כ כונה הר"ש שהכ"ס היע"ו דלא דא אה"ה ח"ל. בא"ד ב"ה שכתב הרא"ש כ"י ח"ה. ז"ל כ"י ח"ה.

לשום כן דהכונה ז' אולי דפלגיה הכי ע"ז ומתלה פסק שמישע זה ע"ס: ג ע' פירש שלל מן ע' כ"ה.

הגיון דבר חנוך

עם ציונים מהש"ך

(*) (ח) פירש הר"ש [ס] לפי שאין עיסת השעורים נדבקה יפה לסיכך נקראת יפשה טמטום: י. ספרי [פ] פירש שלח פסוק: [ק] ויליף לה מדכתיב [נמזכר טו, יע] והיה צאלכס מלחס הארץ [נמנ"ס בטורים ו, טו; ר"ף פסיס ה, א"ב ועו, ב]; שכו א. למנ"ס פרק ה' [נמנ"ס הלכה יא; סמ"ג סוף עין קמח גס ספר המורה סימן פד] וכן כתב הטור: ג. טור [וממ"ג ס] גס יש אומרים וכן כתב הראש"ד בהשגתו [ס] גס רב אחא [שאלות פרש"ט ור"ש שאלות ע"ג] וועמו דללה שס העוגה [המנהיג מהורה רפאל הלכות פסח ד"ט מלה עמוד טט]: ג. רמב"ם שס וכן כתבו הטור וסמ"ך [סוף סימן רמ] סמ"ג שס גס ספר המורה [ס]: ד. משה ג' פרק ג' דמלה: ה. שס גמשה: ו. אוקימתא דגמרא גרסו דף כ"ד ע"א [נמנ"ס גרסו א, ט]: א. שס ברמב"ם [נמנ"ס ה, ט] מפני שאין צעיסה רע ויפה כזי שיעונו ויפרישו מן היפה כמו שכתבו לקמן בסמ"ג שלי"א סעיף ג':

ציונים לרמ"א

עם ציונים מהש"ך (א) שכו א. טור: (ב) כל בו [יש סימן טט]: נקודות הכסף

שכח אן ופי"ו ס"ק אן ותפיהני כו. ל"א קשה מידי, דלי אפשר בענין אחר, ועוד, דזהו לא היו הפסק סיון דהוא מוך כזי דיתור:

הגהות והערות

(ח) קטע וז טסק מהמורה אמרי"ל מ"ח: שכו א. שס אחא וזנו יעל המזומה, וח"כ מצ"כ "והכל יושב חסוד חלה": (ב) גמעהוה יושב ש"ב אב"ד מלבוש גר"ו [ס"ק ב] שדחה זה ל', ומחלק דהיא דאפשר לעשות בעמידה אינו רשאי להיות בשיבה, ולהכי בציצית מברך מעומד [שס סעיף א], ושאי הכא דאי אפשר לעמוד ערומה לכן מותרת לברך בשיבה, דיעקר הטעם דאין לישב הוא משום שנחשב כמולול דבר ואין פחד ה' לגד עיניו, אבל כשעושה הרבר מחמת הכרח אין בזה שום ולול, ע"ש:

שכח א או להפריש כו. מיהו להפריש מרומה עדיף טפי כדליתא בז"י [עמוד ג' ד"ה ומ"ש יש] גסם הפוסקים. וצפסח נוהגות הגשים לומר להפריש מרומה חלה, וכמו ד"ה ומ"ש [יש] דעוועין, דכלל השנה א' יש לברך מרומה חלה וכן מוכח מדברי מהרש"ל [נבניאורו לטור] ומציאו צפרישה סעיף ג' דכלל השנה יש לומר מרומה חלה, ועיין בדרישה סעיף (ד') [ב]: ב ערום. אף על פי שהוא יושב, מפני שערומו נולט, מה שאין כן בצאה, טור: ג רק בשמפרישין הראשונה. שהרי השניה אינה אלא להיכרס בעלמא כדלעיל סימן שכ"ג [ס"ק ג]: ד מפרישין חלה. אף על גב שאין מורמין מרומה לכתחלה [כדלקמן] סימן שלי"א סעיף ל"ב, היינו משום דחיישינן שמה יתרמו מן הרעה על היפה, אצל גמלה אין צעיסה רעה ויפה שיעונו להפריש מן הרעה [על היפה, הרמב"ם [בטורים ה, טו]:

במים (ג) ותממטם בשעורים ותיעשה כל העיסה גוף אחד: הרי זה מפריש מן הפת: סימן שכח דין ברכת חלה וכו' ראוי להפרישה. וכו' ג' סעיפים: א [א] [ב] בשעה שיפריש חלה [ס] יברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להפריש [ב] תרומה: [הגה] (א) א [א] או להפריש חלה: ד לפיכך אסור לאיש להפריש חלתו ב [ב] ערום מפני שאי אפשר לו לברך כשהוא ערום א אבל האשה מותרת [א] והוא [ב] שיהיה פניה של משה [ב] מוחזת בקרקע: [הגה] [ב] ובמקום שמפרישין שמי חלות לא יברך ג רק כשמפרישין הראשונה: ב [ה] הסומא והשבור ד מפרישין חלה לכתחלה: נצרכה. ולעיל סימן כ"ח נצרכה כסוי שאומרים "צעפר" כצננו שס [ס"ק ג] הטעם למה אומרים הפרט, וכאן אינו יודע צו לורך:

ערך צהם למהרי"ק

שכו סעיף א להפריש תרומה. או להפריש חלה, וכן נהגו: בסוף תובט לקרות לה שס ולומר הכי זה מרומה או הכי זה חלה: במקום שמפרישין שמי חלות לא יברך כי אם על הראשונה:

ביאור הגר"א

[י] נספח הן א' א' כו. ספרי [פרשת שלח פסוק ק] הרי שלא הפריש חלה מן העיסה שומע אני שלא יפריש מן הלחם, תלמוד לומר [במבר טו, יט] מלחם הארץ תרימו כו. וכן הוא במתניתין [פסחים סוף מו, א] וגמרא בכמה מקומות. ועיין ר"ף בפרק ג' דפסחים [יה, א"ב, טו, ב]:

שכו [א] [נפ"ה א] בשעה כו. [נלה] פרק ב' מתניתין ג' האשה כו. וכמו שמבאר והולך לפיכך כו. ושם, לזו קורא כו. [ב] תרומה. כמו שנאמר [במבר טו, יט] תרימו תרומה. ובלשון המקרא חלה נקרא העיסה, כמו שנאמר [ויקרא ב, ד] חלות כלולתו, והרבה כיוצא, אבל בלשון המשנה נקרא חלה בכל מקום, והוא שכתב [רמ"א] או כו, ומכל מקום נכון לברך בלשון מקרא כמו שכתוב בריש פרק י' דברכות [לה, א] רבי יהודה אומר בורא מיני דשאים, ולא קאמר יקות בלשון מתניתין [שם]: [ג] והוא שיהיו כו. הרמב"ם [בטורים ה, יא] והטור. ומשמע אף לפי מאי דקימא לן עגבות אין משום ערוה כמו שכתוב בברכות שם [כה, א] זה מחזיר פניו כו, וכן אמר כאן בירושלמי [חלה פ"ב סוף הלכה א] הדיא דהיא עגבות כו, והביאו הר"ש [שם י"ד משנה ג] והרא"ש [בפירושו למשנה שם: ה"ק, חלה סוף סימן ג], ונראה דהרמב"ם לא גרס [בברכות שם] לילא מסייע אלא מסייע כו, והוא דתרגמא רב נחמן בר יצחק [שם] הוא בפני עצמו דאף אם פניה טחוח מכל מקום נראין העגבות: [ד] [הגה] ובמקום כו. דבחלה הראשונה יצא, וכמו שכתוב בריש סימן שכ"ב וראשית זה כו: [ה] [נפ"ה ב] הסומא כו. עיין באר הגולה אות ז, וכל שכן בזמן הזה. ועיין סימן שלי"א סעיף ל"ב [ס"ק עו]:

באר היטב

שכו (א) או, וכמו רש"ל על כן נוהגים לומר שניסם, מרומה חלה, עכ"ל. ומשמע דאין לריך לומר "מן העיסה", ואף על גב דהדין הוא כן מכל מקום אין לריך להזכיר פרטי הדינים נצרכה, ועיין לעיל סימן כ"ח שכתבנו הטעם למה אומרים נצרכה כסוי "צעפר", עכ"ל הג"ו [ס"ק א]: (ב) ערום. אף על פי שהוא יושב, מפני שערומו נולט, מה שאין כן בצאה, טור, [ס"ק ג]:

שכח א או להפריש כו. מיהו להפריש מרומה עדיף טפי כדליתא בז"י [עמוד ג' ד"ה ומ"ש יש] גסם הפוסקים. וצפסח נוהגות הגשים לומר להפריש מרומה חלה, וכמו ד"ה ומ"ש [יש] דעוועין, דכלל השנה א' יש לברך מרומה חלה וכן מוכח מדברי מהרש"ל [נבניאורו לטור] ומציאו צפרישה סעיף ג' דכלל השנה יש לומר מרומה חלה, ועיין בדרישה סעיף (ד') [ב]: ב ערום. אף על פי שהוא יושב, מפני שערומו נולט, מה שאין כן בצאה, טור: ג רק בשמפרישין הראשונה. שהרי השניה אינה אלא להיכרס בעלמא כדלעיל סימן שכ"ג [ס"ק ג]: ד מפרישין חלה. אף על גב שאין מורמין מרומה לכתחלה [כדלקמן] סימן שלי"א סעיף ל"ב, היינו משום דחיישינן שמה יתרמו מן הרעה על היפה, אצל גמלה אין צעיסה רעה ויפה שיעונו להפריש מן הרעה [על היפה, הרמב"ם [בטורים ה, טו]:

באר היטב

שכו (א) או, וכמו רש"ל על כן נוהגים לומר שניסם, מרומה חלה, עכ"ל. ומשמע דאין לריך לומר "מן העיסה", ואף על גב דהדין הוא כן מכל מקום אין לריך להזכיר פרטי הדינים נצרכה, ועיין לעיל סימן כ"ח שכתבנו הטעם למה אומרים נצרכה כסוי "צעפר", עכ"ל הג"ו [ס"ק א]: (ב) ערום. אף על פי שהוא יושב, מפני שערומו נולט, מה שאין כן בצאה, טור, [ס"ק ג]:

שכח א או להפריש כו. מיהו להפריש מרומה עדיף טפי כדליתא בז"י [עמוד ג' ד"ה ומ"ש יש] גסם הפוסקים. וצפסח נוהגות הגשים לומר להפריש מרומה חלה, וכמו ד"ה ומ"ש [יש] דעוועין, דכלל השנה א' יש לברך מרומה חלה וכן מוכח מדברי מהרש"ל [נבניאורו לטור] ומציאו צפרישה סעיף ג' דכלל השנה יש לומר מרומה חלה, ועיין בדרישה סעיף (ד') [ב]: ב ערום. אף על פי שהוא יושב, מפני שערומו נולט, מה שאין כן בצאה, טור: ג רק בשמפרישין הראשונה. שהרי השניה אינה אלא להיכרס בעלמא כדלעיל סימן שכ"ג [ס"ק ג]: ד מפרישין חלה. אף על גב שאין מורמין מרומה לכתחלה [כדלקמן] סימן שלי"א סעיף ל"ב, היינו משום דחיישינן שמה יתרמו מן הרעה על היפה, אצל גמלה אין צעיסה רעה ויפה שיעונו להפריש מן הרעה [על היפה, הרמב"ם [בטורים ה, טו]:

באר היטב

שכו (א) או, וכמו רש"ל על כן נוהגים לומר שניסם, מרומה חלה, עכ"ל. ומשמע דאין לריך לומר "מן העיסה", ואף על גב דהדין הוא כן מכל מקום אין לריך להזכיר פרטי הדינים נצרכה, ועיין לעיל סימן כ"ח שכתבנו הטעם למה אומרים נצרכה כסוי "צעפר", עכ"ל הג"ו [ס"ק א]: (ב) ערום. אף על פי שהוא יושב, מפני שערומו נולט, מה שאין כן בצאה, טור, [ס"ק ג]:

הרבר מחמת הכרח אין בזה שום ולול, ע"ש:

נועם ספר
נועם
התקופה
החברתית
נועם
התקופה
החברתית
נועם הלכה

נועם
התקופה
החברתית
ובו
פסקי הלכות

חלה

בענינים אקטואליים השכיחים
במאפיות, ובבית היהודי

חברתי בעזרתה
אלהני בן לאמו"ר הרב"ח חר" ברוך וינר שליט"א

שנת תשע"ד

זמן הפרשת חלה

74 ו. זמן הפרשת חלה הוא לכתחלה אחר גמר לישת העיסה^(יג), ומ"מ אם הפריש אחר שנתנו מים לקמח ונתערבו קצת ג"כ מועיל, וכל זה

הערות וצינונים

במים, או שתטמטם בשעורים ותעשה כולה גוף אחד, וזה נקרא גמר מלאכה בשעורים והוא שלב נוסף שעושים אחר גלגול העיסה וכדי לדבק את העיסה בעינן בשעורים לטמטם את העיסה, עיין חלת לחם פרק ו' ועוד, אולם בב"י סי' שכ"ז מביא שיטת הרשב"א דלדידיה טומטום שלב קודם לגלגול העיסה נמצא דשעורים חמיר יותר מעיסת חיטים, ואוכלים עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים ועיין סעי' י"ד דטוב להמתין מלהפריש עד גמר עריכת העיסה.

(י) רמב"ם ביכורים פרק ח' הלכה ה' האוכל עיסה שנתחייבה בחלה קודם הפרשת חלה חייב מיתה מפני שהיא טבל, ובחיוב חלה דרבנן מכין אותו מכות מרדות, ואפ"ל אכילת ארעי אסור לאכול ממנה, וכן מובא בשו"ת אחיעזר חלק ב' סי' ל"ה, דטבל לחלה חייב מיתה כמו טבל לתרומה, והוסיף שלכן נאסר בהנאה של כילוי כמבואר בנוע"ה תרו"מ סי' י"ב סעי' ו', והאמת היא שיש פוסקים הנוקטים לומר דכיון שחלה בזמנינו הוא רק דרבנן תקנת חז"ל הוה רק על ההפרשה אבל לא לאסור באכילה לפני הפרשת חלה, ולמעשה נקטו רוב הפוסקים דבאר"י אין שום היתר אכילה לפני ההפרשה, וכן מובא בתורת-הארץ שבשום אופן אין להקל בחלת אר"י ועיין סי' ג' ס"ק י"ח.

(יא) רמב"ם ביכורים פרק ח' הלכה ב', ולפי מה שכתב המאירי בחלה פרק ג'

משמע שמשעה שהתחיל ליתן המים אפ"ל לא עירב כלל קמח בשיעור חלה יכול להפריש חלה, ובב"י יור"ד סי' שכ"ז מביא שיטת הפוסקים שמשעת נתינת המים לקמח אפשר להפריש חלה, אולם מביא שם עוד שיטות ראשונים דרק אחר שנתערב (קמח) שיעור חיוב חלה במים חל ההפרשה שהפריש אז וכן מובא במשנה ראשונה דאע"ג שיכולים להפריש מיד אחר נתינת המים לקמח מ"מ לא חל קדושת חלה רק אחר גלגול העיסה, ועיין בראב"ד שכתב שם דלכתחלה לא יפריש עד אחר שמערב כל הקמח עם המים, דהיינו שימתין עד אחר גמר הלישה, וכן מבואר בטור יור"ד סי' שכ"ז, ועיין במחבר סעי' ב' שכתב מפרישין חלה כשיתן המים ויערב הקמח במים וכתב בש"ך ס"ק ו' דמ"מ בעינן שידבק הקמח קצת דאם לאו לא עשה כלום דהוה כקמח, ויזהר שכשמפריש חלה לא ישאר קמח שיעור חלה שלא נתערב במים דעל הקמח אינו חל ההפרשה, ש"ך ס"ק ב', וכתב שם שאם נשאר קמח שיעור חלה שלא נתערב אין החלה פוסרת מיה שיתערב אח"כ אא"כ התנה, כמבואר בס"י י"ד סעי' ב', ובס"ק ג' כתב שצריך דגם בחלק שנתערב עם המים יהיה שיעור חלה, ועיין בשו"ת אבנ"ז יור"ד סי' תכ"ד שמביא שיטת הר"ש בחלה משנה ב' דא"א להפריש אחר נתינת המים קודם גילגול העיסה ואם הפריש הוה כמפריש מן הקמח ואין שם חלה עליה ומקשה שהרי הוא משנה מפורשת דמהני.

בבלילה עבה^(יב), אב

ז. אין מפרישין חלד
אחר שנעשית עי

(יב) המחבר בס"י שנ
דבזמנינו טוב של:

אחר גמר הלישה, דו
העיסה גוף אחד, וכו'
הטעם בזה דבזמן ה
עיתן בטהרה תקנו
שיפרישו החלה בטהרה
מעט כי חששו שמ
ויצטרכו להפריש חלה
ראויה לכהן, אבל האי
טמאות טוב להמתין ו
אחר גמר לישה שתעו
אחד ויפריש החלה עי
מלהפריש לפני גמר לי

(יג) מחבר סי' שכ"ז סי'
סעי' ב' ג', ועיין בב

י"ב, דאם הפריש קודם
כלל, אולם עיין בתו
שמסתפק בזה ולכן כח
הפריש לפני האפיה
האפיה בלא ברכה, עו
דבלילה עבה אמרינן
גילגול העיסה מועיל, ו
היא דרך עשיית עיסה נ
כיון שאין בה כלל דרן
כלל, וכן מסיק בתש
תרע"ג, ומובן שאם נ
צריך לצרף העיסות דא
יחד לפני האפיה, ומ"מ
אחר האפיה יכול לה

בבלילה עבה^(י), אבל בבליילה רכה לא מועיל ההפרשה עד אחר האפיה^(יג).

הפרשה מקמח

ז. אין מפרישין חלה כשעדיין חיטים או קמח^(יב), ואם הפריש יחזור ויפריש אחר שנעשית עיסה^(ט), וה"ה שאין מפרישין עיסה על קמח^(יג).

הערות וציונים

כמבואר בשו"ת להורות נתן ח"ז סי' פ"ב, ועיין סי' ח' ס"ק ח', אולם עיין בשארית ישראל סי' מ' שמסיק שאם אומר בפ"ה שרוצה לאפות את העיסה שבלילתה רכה מתחייבת בחלה מיד, ועיין בסי' ח' ס"ק י' לענין ברכה בבליילה רכה.

יד) רמב"ם ביכורים פרק ח' הלכה א', וכן הוא במחבר סי' שכ"ז סעי' א' שאם הפריש חיטים או קמח לא חל בכלל שם חלה על זה, לא משני אם הפריש קמח על בצק או בצק על קמח או קמח על קמח בכל אופן לא עשה כלום, וכתב שם דאם קיבל הכהן קמח לחלה חייב להחזירו לישראל, ולא אמרינן שנתנו לשם מתנה, וכתב הטו"ז בס"ק א' דאפ"ל ישראל ת"ח לא אמרינן שיודע שאין מפרישין חלה קמח וודאי נתנו לכהן לשם מתנה אלא בכל אופן חייב הכהן להחזירו משום לא פלוג, ועיין ברימב"ץ חלה פרק ב' דה"ה בהפריש חיטים דג"כ לא חל, ונראה שהקמח או החיטים שנתן לכהן מותרות לישראל דנשאר עליה שם חולין, חוץ מר' יהושע שסובר במשנה חלה פרק ג' שאסורה לישראל.

טו) עיין בדעת משה סי' ה' שמביא שאלה בלש עיסה חלבית והפריש ממנה חלה אם חל שם חלה, דהלא אסור לאפות פת חלבי (כמבואר ביור"ד סי' פ"ז ועיין בנוע"ה בשב"ח סי' ד' שמבואר פרטי הדינים בזה) נמצא דלא

יב) המחבר בסי' שכ"ז סעי' ג' כתב דבזמנינו טוב שלא יפריש חלה עד אחר גמר הלישה, דהיינו שתיעשה כל העיסה גוף אחד, וכתב הש"ך בס"ק ו' הטעם בזה דבזמן הש"ס שהיו עושין עיסתן בטהרה תקנו להם חז"ל לנשים שיפרישו החלה בטהרה מיד שידבק הקמח מעט כי חששו שמא תטמא העיסה ויצטרכו להפריש חלה טמאה ולא תהיה ראויה לכהן, אבל האידינא שכל העיסות טמאות טוב להמתין מלהפריש חלה עד אחר גמר לישה שתעשה כל העיסה גוף אחד ויפריש החלה על כולו כי זה עדיף מלהפריש לפני גמר לישת העיסה.

יג) מחבר סי' שכ"ז סעי' ב', ועיין סי' ח' סעי' ב' ג', ועיין במק"מ סי' שכ"ז ס"ק י"ב, דאם הפריש קודם האפיה לא מהני כלל, אולם עיין בתורת הארץ פרק ד' שמסתפק בזה ולכן כתב בבליילה רכה אם הפריש לפני האפיה יחזור ויפריש אחר האפיה בלא ברכה, עוד כתב שם דאע"ג דבליילה עבה אמרינן שאם הפריש לפני גילגול העיסה מועיל, התם שאני כיון שכן היא דרך עשיית עיסה משא"כ בבליילה רכה כיון שאין בה כלל דרך גילגול אין מועיל כלל, וכן מסיק בתשוה"ג חלק א' סי' תרע"ג, ומובן שאם מפריש אחר אפיה צריך לצרף העיסות דאין מועיל מה שהיה יחד לפני האפיה, ומ"מ באופן שא"א לצרף אחר האפיה יכול להפריש לפני האפיה

ומ"מ וכל זה

זמים אפ"ל זלה יכול וכ"ז מביא נת המים ילם מביא רק אחר במים חל א במשנה א מיד אחר ל קדושת ן בראב"ד עד אחר ן, דהיינו כן מבואר ד: סעי' ב' יים ויערב ו' דמ"מ לאו לא כשמפריש ולה שלא אינו חל שם שאם תערב אין ז"כ אא"כ ובס"ק ג' עם המים גבנ"ז יו"ד לה משנה זים קודם מפריש מן שה שהרי

Kless, Ms 545

ב"ה

ספר

תורת הארץ

חלק ראשון

כולו ידבר מדיני מצאת הרחליות בארץ :
בכורים תרומות ומעשרות חלה לקט שכחה ופאה
שביעית ערלה וכלאים.

ובסופו

קונטרס אחרון

חובר מאת הצעיר בעזר ה'ית עלי

משה בלא"א מ"ה מאיר ז"ל קליערס

החונה בעה"ק מבריקה תובכ"א

וזתחלתי להדפיסו בשנת תרפ"ה ונגמר בשנת תרפ"ו

נדפס

רחובכ"א.

ירושלם

בעה"ק

בדפוס הר"ר שמואל הלוי צוקרמן
הודפס מחדש

עם הוספות ותיקונים מכתב יד המחבר זצ"ל
ע"י בנו שיחי

ירושלים, שנת תשל"ב

מהדורה חדשה

עם הגהות מכתב יד המחבר זצ"ל
שנת תש"ס לפ"ק

ואם יתייבן בזה"ל בסי' ה' הוי"ק י"ב) ע"כ ויבטיח את אפרים
 הו"ו בסיף התבונה הנק עליו והחזיק דברי הפ"ח וכחז דלון
 יקום לחקק זה בן מלך נשאר איכרים עיי"ש ולענין חלה
 נכ"ט שער שבאין טעם דין אך בלעיקה שלנו נראה דיש
 זה גם טעם דין ומ"ש מל"ל מדברי הט"ז באר"ח סי' ה"ה הוי"ק
 ה' הנה הנה"ה בסי' ר"ד ס"ק כ"ה פליג על הט"ז וענין פ"ח
 בסי' ה"ה על הט"ז שם שבצ"ח הרבה פוסקים דס"ל בהג"ה
 עיי"ש וה"ל לזה כי ה"ך חולק וע"ש דלעיקה שלנו מרובים
 וכ טעם דין ולכן אס' נתן זו קמח שיעור חלה חייב בחלה:
76 צ"ב ו"ש להמליח היתה בלעיקה ה"ך דל"ו חייב בחלה
 דכ"ר עשייתה היא באופן כזה נקודם מערבים
 היעב הצנים עם הליקוץ בכלי גדולה ומתנים הקמח ומערבים
 אותם יחד ועושים אותו בליטוי רבה עד מאד ואח"כ יופכים
 אותו במחצות ואופים אותו בתנור והקמח שנתנים לתוך
 הכלי הגדול יש בו שיעור חלה ולפעמים יותר אך כשהמלקים
 אותו לכמה מחצות לאפותו אין בכל אחד מהמחצות קמח
 שיעור חלה אף במחצה היותר גדולה וא"כ תלוי זה מתי
 זה ענין חייב חלה אם החיוב חל בשעה שמערבים אותו
 בהכלי הגדול זה היה במקום לגלגל העיסה ואז יש קו"ח
 בשיעור חלה וכבר נתחייב ולא יפטר עיי"ש שמהלקים אותו
 אח"כ במחצות ואם החיוב לא חל אז כיון שבליטוי רבה
 מאד אין זה כמו גלגול רק החיוב בא בעת אפ"תו בתנור
 ינעשה נחם אז אין בכל מחצה קמח שיעור חלה וינלא דלא
 נתחייב כגו בחלה. וכנה בסי"ח סוף ה"ל חלה ס"י ע"ה
 כתב ח"ל פ"י דחלה תן אוכל מן העיסה ער"י עד שלא
 תגלגל העיסה בהעין ותטמטט בשפירין האוכל ממנה חייב
 מיתה כיון שהיא נותנת המים מגבחת חלה ובתוספתא הניח
 שלבי חלה שעינה שצאה מהו"ל לאר"י עד שלא קרמו פניה
 חייבת משקרתו פני פטורה והימנה הו"ל לחתלי שיעורא
 צעד שלא לגלגל ופ"י מורי ר"י דמיי"י בדבר שבליטוי רבה
 דלא שייך גלגול ואין חייב בחלה עד שחאפה ובמ"י חלה
 גמי תן כל שתחילתו סופגנין וסופה עיסה חייבת בחלה
 ע"כ ה"י דכתב מפורש דבבליטוי רבה לא שייך גלגול ולא
 חל עיי"ש חייב חלה עד שחאפה בתנור ומזה דמפרש התוספתא
 דמיי"י בבליטוי רבה ולכן חייב חלה טלה כשנקרמו פני
 באר"י ופ"י דר"י ברירא למש"ל אות פ"י דלא תן מים ע"ג
 הקמח בחו"ל לא נפטר עיי"ש מחלה דהא בליטוי רבה לא גרע
 ומתונה מים ע"ג הקמח וע"כ כשנאפה באר"י נתחייב
 בחלה וי"ל דזה גרע ממתונה מים ע"ג הקמח דנתון מים
 עיי"ש הקמח כשיעור אר"ך לגלגול העיסה ה"ו זה התחלה
 עשיית העיסה ונקרא ראשית עריסיתויב ומצוה זיקה חלה
 לענין דאם הפרים כ"ו חלה מבי"ח אבל כשנתון הרבה מים
 ע"ג הקמח ועושה בליטוי רבה עד שאינה לגלגול אין זה
 התחלה עשיית העיסה ואין זה ראשית עריסיתויב. נחזור
 לענין אף דבסי"ח שם אח"כ כתב אמנם בתוספתא פ"ק פליגי
 זהא דהניא גר שנתגייר וביחה לו עיסה עד שלא קרמו
 פני הייב משקרתו פני פטורה דברי ר"ע ריב"ג אומר עד
 שלא תתגלגל בחטים א"כ מתניתין דמ"י חלה אהיה כרבי"ג
 ע"כ מ"מ נראה דלא הדר ב"י מגוף הדבר שכתב קודם
 דבבליטוי רבה אין חל חייב חלה עד שחאפה בתנור רק
 משום דזה דוחק לפרש התוספתא דמיי"י דוקא בבליטוי רבה
 דהא סתמא קתני בתוספתא דמשמע אף בבליטוי עבה
 אזלינן בתר קרימת פני לכן כתב חיר"ן אחר דפליגי בזה
 ר"ש וריב"ג וי"ל דמתניתין אהיה כריב"ג והתוספתא היא

כ"ע אבל לא נחמת דכ"ר ב"י מזה שכי קודם דכ"ר
 שבליטוי רבה אין חל עיי"ש חייב חלה כ"ל משעת אפי' ולא
 משעה שמערב זה עם המים דמלתא דמתכזבה היא כמ"ש
 קודם דלא שייך ב"י נגלגול וגם הביא חל דתן במ"י חלה
 פ"ח מ"ה) כל שתחילתה סופגנין וכ"כ עיסה חייבת בחלה
 וכיינו שבצ"ח סיעתא לדבריו דבתחילה סופגנין היא
 בליטוי רבה חייבת משום דסופה עיסה היינו כשחופה זה
 בתנור כמו לחם וא"כ בודאי דחייב זה עליו אז השאופין
 את זה בתנור דלא נעשה עיסה וכ"כ החוס' בבי"ק (ל"ד
 ע"ה) ד"ה ואפ"ה בהיר"ך ה"י דהא דנקט בגמ' שם ואפ"ה
 משום דכ"ה דלון תחילתו עיסה אין מתחייב בחלה עד
 אחר אפי' ע"כ"ל וכ"כ החוס' בבי"ק (פ"ט ע"ה) ד"ה ולא
 ה"ש דאופה אלטרין למתני אפי"ן והנ"ל גם משום דמשכחה
 דחייב בחלה חפילו לא גם עיי' אפי' דאגרינן בפסחים (ל"ז
 ע"ה) הדובשנין ב"י אפ"ן בלופס פטורין בתנור חייבין
 ע"כ"ל וכ"כ החוס' בצבורות (כ"ו ע"ה) ד"ה בר"ש ש"ס
 דברים שאין מתחייבין בחלה עד לאחר אפי' כגון סופגנין
 ודובשנין כ"ו: L

צ"ג וערה דעתי לומר דכך מלחא תנוי בפלוגתא ר"ז
 ושא"ר ראשונים דלר"ח דס"ל דלא אזלינן כלל
 בחר מחשבתו וכיבא דע"ש עיסה אף דהיתה דעתו מתחילה
 לעשותה סופגנין או לבשלה אח"כ חייבת בחלה כמ"ש החוס'
 פסחים (ל"ד ע"ב) ד"ה דכ"ע דהוא מפרש מה דאיתא
 במשנה דחלה תחילתה עיסה וסופה סופגנין חייבת כפשוטה
 דחייב חלה היא משעת גלגול וא"כ ו"ל לדודי דהיבא דע"ש
 בתחילתה סופגנין אף דדעתו לאפותה אח"כ כמו לחם מ"מ
 לא אזלינן בחר מחשבתו שתחייב מהשהא דלדודי מחשבתו
 לא מעלה ולא מוריד וכיון דעתה אינה עיסה ואין זה גלגול
 לא תחייב מהשהא רק כשיאפה אותה תחייב אז משום
 דנעשית לחם ובה דאמרין תחילתה סופגנין וסופה עיסה
 חייבת כיינו דמתחייבת משעה שעשבה עיסה ולשיטת שא"ר
 ראשונים הרמב"ם והרמב"ן והר"ם והרא"ש דס"ל דאזלינן
 בחר מחשבתו לענין פטור ואף דע"שאה מתחילה עיסה מ"מ
 אם ה"י דעתו לעשותה אח"כ סופגנין וע"שאה אח"כ סופגנין
 פטור מהלה דהם מפרשים תחילתה עיסה וסופה סופגנין
 שכי בדעתו מתחילה להשאיר כן עיסה ולכן אף שע"שאה
 אח"כ סופגנין חייבת אבל אם היחה ממחשבתו מתחילה
 לעשותה אח"כ סופגנין פטורה ו"ל דה"ה לחיובא מועיל
 מחשבתו לדודו אם ע"שאה מתחילה סופגנין וכו' במחשבתו
 לאפותה אח"כ יחול בחר מחשבתו ותחייב בחלה מעיקרא
 ה"כא דאפה אותה אח"כ דאם המעשה תוכל להביא פטור
 כשי"כ דחולק להביא חייב ובה דאמרין במשנה שם תחילתה
 סופגנין וסופה עיסה חייבת היינו דמתחייבת מעיקרא היבא
 דה"י בדעתו מתחילה לעשותה אח"כ עיסה וביבא דה"י
 בדעתו מתחילה להשאיר סופגנין ואח"כ נמלך וע"שאה עיסה
 לא תחייב כ"ל משעה שחאפה וכפ"י ופ"י"ן ו"ל דמה שכי החוס'
 בכל המקומות ה"ו דסופגנין אינם מתחייבין עד שחאפה
 בתנור קאי בשיטת ר"ח אבל לשאר ראשונים ה"ו דס"ל דאזלינן
 בחר מהשבתו ופ"י בש"ע ויר"ד ס"י שכ"ט סעי' ג' גם בזה
 אזלינן בחר מחשבתו ומתחייב מעיקרא כיון דדעתו לעשותה
 עיסה אח"כ ובה דנקטא בגמ' בבי"ק ובב"מ ה"ו ואפ"ה הא
 מחייב משעה לישה אין זה קושיא דגם לדודו משכחה לה
 שלא תחייב עד שעה אפי' כגון שכי בדעתו מתחילה להשאיר
 סופגנין ואח"כ נמלך ואפ"ה בתנור ולפ"י"ן ו"ל דגם החוס'
 ה"ו

ה"ו ביה"ט כן
 כיון דדעתי לו
 הקמח כב
אח"כ ראיתי
 בזה ו'
 מחשבה לאפ"ה נ
 כלל וכי"ך נחש
 שלא נחשאר במ
 דס"ל דאזלינן ב'
 לבשלה פטורה נ
 לאפותו בזה נ
 אבל מהשבתו ל'
 חמדות על כ"י
 קמה קלי ששא
 יבוא שאפ"ן ח'
 ארוח במ"ס או
 לאפותו פת חיי'
 רמ"ו ז"ל שכ"ר
 במחשבה דכ"י
 תפסט כירושלמי
 לא לאפותו ל'
 הדיח ובה נ'
 דר"ן לאפותו ד'
 דה"י יודע להם
 כיון דלון דר"ן
 בצבורות כ"ז כו

צ"ד ולפי
 צ"ד י"ל דמועיל
 המוד בבסקיה
 אח"כ בתנור ונ
 בחר במעשה ש
 דסופגנין אין זו
 המחשבה וגם כ
 הנוכחים במ"ש
 נאפותו מועיל נ
 הטעם בסופגנין
 בכל מקום דם
 וככ"ה פשיטא
 לאפותו גם לכו
 פטור הא בחט
 יעשאה סופגנין
 מועיל לחייב כ
 נדברי הלבוש ש
 החס שא"י ש'
 ולא יאפה או
 היבא דאפ"ו נ
 דאזלינן בחר מ
 כאי
אורם מדנו
 מסע
 דכ"ר שבליטוי

14

וביותר מבוחר ברע"ב שכתב יקין חף במקום שטושה מוס אם לריך להקין בלוחו חזר. אך קשה קושיית התוס' דכיון שמקין בידים במקום שטושה מוס למה ישב אינו מתכוין:

יג) ונראה ליישב דרש"י לטוטו שפי' סוף פרק האורג צהא דמפיה מורסא להוליא לימא חשיב אי' לגופה. פירש"י משום שאינו חושש אם חתום מיד ופתח לא חשיב במה שהוא פתוח עכשיו לבד. וה"ג בזה שאין איסור אלא במום קבוע. שהרי פירש"י במקום שאין עושה בו מום היינו סיכול להתרפאות ופי' לעיל במ"ש בזה וכיון דאין איסור אלא"כ עושה מום קבוע ולזה אינו מתכוין חשיב אינו מתכוין. ולפמ"ש לעיל דהיתר ביכול להתרפאות משום דאין איסור במטיל מום בכבוד אלא במחללו. והוא אינו מתכוין לכך. דומה לקולן בהרת ואינו מתכוין לטער חשיב אינו מתכוין:

יד) אך לכאורה קשה הא פסיק ריש"י הוא שידוע שיעשה מום קבוע. אך הגה רש"י כתב גבי פליעת חלזון דפסיק ריש"י לא הוי אלא"כ לא איכפת לי אבל אם יתח לי להיפוך מותר. והכא בודאי לא יתח שיטער בע"מ דבהמה תמימה שזה יתיר:

טו) ובזה יתח מה שלא ישחט על אותו מום שאם ישחט שוב יהי' איסור משום פסיק ריש"י. ולתנא דהיתר משום דמותר להטיל מום בצע"מ ס"ל באתא ישחט על אותו מום וקרי תנאי אליבא דרש"י. אך התוס' לטעמייהו דגבי פליעת חלזון לא ס"ל סברת רש"י הג"ל אלא דמיפטר משום מלאכה שא"ל לגופה. וא"כ בנתכוין להקין מלוחו חזר חשיב פסיק ריש"י וא"א להיתר משום שאינו מתכוין. ועוד דגבי מפיה מורסא פירשו התוס' פי' אחר משום שא"ל פיה"י ראוי להכניס אור"ג ע"י ע"ש:

סימן תיג

הרכות חלה

החורה"ש וכל טוב לכבוד אאמ"ר הרב הגאון החסיד המפורסם בקש"ת מוהר"ר זאב נדרום נ"י.

ד) מכתבך הגיעני. ואשר נתקשית בדברי המחבר ביו"ד ר"ס שכ"ט. שכתב הדובשנין והסופגנין והאיסקריעין פטורין מחלה משמע אפילו נאפה בחטור. והרי בש"ס פסחים (ל"ז:) הסופגנין והדובשנין וכו' פטורין מן החלה וכו' אומר ריש לקיש הללו מעשה אילפס הן. ור' יוחנן אמר מעשה אילפס חייבין והללו שעשאן בחמה ופירש"י והר"ן דאכולהו קאי. כהירכא שגם אנכי נתקשיתי בזה וגרס לנו מחמת שהסטיף אי' והסטיף ב' גר'אין כשני ענינים ובאתא הענין אחד ומיירי שלא אפאה בחטור ובמחבת והי'ו יך דע"י ב' רק הלשון מחולק:

ה) והנה הדבר ברור דאין חילוק בין מים לשאר משקין. ובמי פירות נחלקו הפוסקים. ובשבעה משקין לכ"ע חייב. וכמבואר בסוף הסיומן. והרי דבש הוא משבע משקין. אולם העטם משום דבלילתן רכה וכמו שפירש"י. הביאו הב"י והב"ה וכן כתבו התוס' בש"ס ר"ח במחלוקת ר' יוחנן ור"ל דרוקא בבלילתן רכה פליגי. ומהרמב"ן חולק באפ"ן בחמה כיון דעשאן ע"ד

להקדמה. אלא מקום שטוהג מעשר. ממילא לאחר שפסקה קדושת הארץ מה"מ טוהג כבוד חף שאינו טוהג מעשר ואפי' בחו"ל. ודכוותי' אשכחן לגבי הלל וסירה קודם שנכנסו לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה. משנכנסו לארץ לא הוכשרו ארצות שבח"ל לומר שירה. ובמגילה (י"ד). כיון שגלו חזרו להכשירן הראשון. הי"ג קודם שנכנסו לארץ הוכשרו כל ארצות להביא מהם בכורות. וזה ילפינן מקרא דיהי' לך כג"ל. משבאו לארץ נפסל חו"ל. וכיון שגלו ופסקה קדושת הארץ חזרו לחיוב הראשון להביא בכורות מחו"ל. ומה שלא קבלו מבבל משום דמדרבנן נתקדשה הארץ בימי עזרא ולא הוכשרו כל ארצות להביא בכורות. ממילא לענין איסור הטלת מום אסור מן ההורה:

ו) וראיתי בתשו' הרי"מ בד"ן בכור בזמיה"ז וכן בד"ן בכור בחו"ל דלא חימעט מתמים יהי'. אבל לר"ן אלא נפסל משום מום נחמעט מתמים יהי'. אבל בכור בחו"ל חף שפסול מ"מ אסור להטיל בו מום מה"מ וכן בכור בזמיה"ז. והוא דע"י (י"ג:) בקדשים בזמיה"ז משום דאם יאסור להטיל בו מום יהי' הדין כונסין לכיפה וסופו למוות. ודינו בכבוד שאחזו דס' דמשום דאי שביק לי' מייח חשיב ככע"מ יעיי"ש בהרכות. ובטעניוסי אין הכידון דומה. דבכור שאחזו דס' חולה הוא וכסול משום הקריבהו נא לפתחך. וזה דמפסל משום הקריבהו לפתחך פסול חפי' בעוף וחשיב מום גדול. אך דיש לו רפואה. וכשאין לו רפואה בלא מום קבוע. ואין לו תקנה בלא עשיית מום גמור הוי מעכשיו מום גמור משום חלו. אבל בכור בזמיה"ז עכשיו אין בו פסול כלום. ועוד דבכור בזמיה"ז אין מה שסופו למוות ע"י שכוונסין אותו לכיפה מונעו מהקדמה. ואם הי' בהמ"ק להקריב לא הי' מוכניסין לכיפה. והי' מקריבין אותו. ואיך נאמר דלא חשיב תמים לר"ן משום שסופו למוות והא אין מום שסופו למוות מונעו מהקדמה כלל. והלפ"ע"ד כהנתי:

יא) דעת הרא"ש דמותר להטיל מום בצע"מ עובר מה"מ. וכן פסק בטוש"ע. ורמב"ם פ"ב מנהלכות איסורי מוצת הלכה ט"ו כולד כו' כל אלו ספק קבועין ספק עוברין לפיכך אם עשה בה מום אחר אינו לוקה. משמע דבדלתי מום עובר אם עשה בה מום קבוע לוקה. וכן משמ"ז במשנה דמפרש הרא"ש ביכול להתרפאות במקום שאינו עושה בו מום. דכה"ג לא חשיב צע"מ ונהשתא. והאי אין עושה בו מום פירש"י סיכול להתרפאות. וא"כ מהשתא הוה לי' צע"מ עובר מוצ"פ. ועוד דאפי' אפשר להתרפאות בלא הקזה כלל. הלא השתא חולה הוא וכסול להקדמה. ואף דיכול להתרפאות ישב כמו צע"מ עובר. וא"ת דחולה לא חשיב כצע"מ. הלא בש"ס ע"ז משמע דכל פסול כצע"מ:

יב) בתוד"ה אילימא הקשו צהא דקאמר הש"ס עד השתא דמשמע דהיתר להטיל בו מום משום דבר שאין מתכוין. והלא הפ"י מתכוין להטיל מום מבוחר בגמ' דשרי. דמטיל מום בצע"מ שרי. ות"י כחש"מ. ואין היתר רק במקוץ המוך למקום שטושה בו מום. וא"ל ליהרר שלא יגע במקום שטושה בו מום כיון שאינו מתכוין. וע"כ לא גרסינן במשנה במקום עיי"ש. והנה רש"י שגורה במשנה במקום מבוחר דאפי' במטיל מום בידים במקום שטושה שרי משום שאינו מתכוין.

ע"ד לאטומו בחמה. אבל מ"מ אין פטורין משום שהן בדבש:

ג) ובש"ך סק"ח כתב וסתם לחם אינו אלא העשוי מלחם ומים וכה"ג עכ"ל. והנה לרי"ך ביאור מלה וכה"ג אם מרבה שאר משקין איך נתמעטו הדובשנין. אולם ביאור דבריו דהעשוי מלחם ומים דרכן לעשותן בלילתן עבה. שהמים אין בו טעם ואינו אלא לחבר הקמח. ולמה יתן יותר מהלריך לזה. וכן נראה בחוש שהעשוי במים לשין. והעשוי בדבש ובלוקטור בומשין בכף. וז"ל וסתם עיסה אינו אלא העשוי מקמח ומים שבלילתן עבה וכה"ג שבלילתן עבה. שוב ראיתי בלבוש טע"ז להדיא כדבריו וז"ל וסתם לחם העשוי מלחם ומים דרך לעשותן בלילתן עבה וכו' לפיכך עיסה שבלילתן רכה וכו'. ואין ספק שדברי הש"ך לקומין מהלבוש:

ד) ובאמת כשאתי לענמי כ"ל הפירוש שבלילתה רכה פטור משום דחיוב חלה איפלגו תנאי אם משעת גלגול אם משעת אפי'. ועי' פ"ג דחלה מ"ו בפירוש הרמב"ם. ואין ק"ל כה"ק דמשעת גלגול וליטה. ונשבת (דף ק"ו.) לא קשיא הא בעבה הא ברכה. ופרש"י ברכה בוחשין דאין זו ליטה. וכן פסק הלכה. וע"כ כשבלילתן רכה דאין בו ליטה כ"ע מודים לרע"ק דמשעת אפי'. וע"כ אם אפ"ן בחמור חייב. ואלו לטעם הלבוש והש"ך אפי' אפ"ן אח"כ יפטור. ואולי הטעם משום דעי' אפי' נעשה עבה כנראה בחוש:

ה) ודבריו הר"ן מסייעים לי שאחר שהביא דברי ר"ת דפי' תחילתה סופגנין בלילתה רכה. והביא דעת הרמב"ן שחולק עליו שאפי' בלילתה עבה חשיב סופגנין כיון שרעפתה לטוטה בחמה. הקשה וכת' אמאי תחילתה סופגנין וסופה עיסה חייב. מ"ש מגלגלה גזבר פטור משום שבשעת חובתה הי' פטורה. יע"ש מה שמירץ. ולשיטת הלבוש והש"ך אפי' לר"ת נמי קשה כיון דחשיב גלגול אלא דלא מיקרי לחם. אי"כ בשעת חובתה הי' פטורה. אבל לפמ"ש דלא מיקרי בגלגול אי"כ לא הי' שעת חיוב ודו"ק:

ו) וביישוב דעת הלבוש והש"ך נראה עפי' הש"ס מולין (ק"י.) בקיטוף פטור מלקט דכתיב קליכך ולא קיטוף. ואמרינן שם דבמידי דאורחא בקיטוף הקיטוף חשיב קלירה. וה"כ בדובשנין הבחשה בכף חשיב גלגול וליטה. ע"כ כתבו הטעם משום דהתם לחם לחם ומים. ושם אין חיוב אלא שבלילתה עבה. ובלא זה לא מיקרי ליטה על כן אין לחייב בשום עיסה כי אם שבלילתה עבה:

ז) ויש להוסיף על דבריהם דהא ילפינן לחם לחם ממלה לפטור חמץ שאינו מחושת המינים ונפטור נמי הגילוש בשאר משקין דבמלה אינו יולא דהוא מלה עשירה. וז"ל דעיקר חיוב חלה על הקמח שהרי חלה חובת קרקע והקמח יולא בו ידי מלה אם הי' גלוש במים. וכיון דאי' לחייבו ד"ק אם דגין על הקמח לבד והקמח דרך ליטחו בלילתו עבה דסתם עיסה במים שבלילתו עבה. ע"כ אפי' גילוש במשקין שדרכו לכוש בכף נמי פטור אלא שבלילתו עבה ובליתיה ממש:

ח) מעתה דברי הטוש"ע מוסודרים כראוי שמתחילה כתבו דין הדובשנין וכו' דפטורין בשעת חיוב חלה. והיינו בשעת ליטה והכא פטורין בשעת צמיחה דהוא ליטה דיהו מוטעם הלבוש והש"ך. ולא

יכלו לחפוס הדין בסתם עיסה שבלילתה רכה. דמח"פ קודם אפי' כיון דלא הי' ליטה פשיטא דפטור דלעולם חיוב חלה אינו קודם ליטה. ואי לאחר האפי' באמת חייבין ע"כ חפסו הדין בדובשנין. וזה טעם הדרייתא שסתם הדין בדובשנין. ובסעיף ב' כתבו הדין שני הנאמר בנ"מ דאי הדר אפי' בחמור חייב בחלה. דין זה בכל עיסה שבלילתה רכה יהי' גלוש במים או בשאר משקין. וזה אמת וי"ב בדברי הפוסקים ז"ל:

ט) ובאמת לולא שמפורש בנ"מ מלד הסכרה היינו יכולין לומר דבדובשנין ובלילתן רכה וכו' אפי' אפ"ן פטור כקושית הר"ן דבשעת חובתה הי' פטורה ודוקא בעיסה במים בלילתה רכה חייבת דלא הי' ליטה ולא הי' שעת חיובן אבל דובשנין הואיל ודרכו שבלילתו רכה היינו לישמן. והכא לא שייך מירון הר"ן דמחוסר רק מחשבה. דהכא באמת מחוסר מעשה גמור. דהיינו האפי' דבלילתה רכה ללא לחם מיקרי ואין החסרון במחשבה רק במעשה שבלילתה רכה. אולם אחרי שבנ"מ מפורש להיפוך. עלינו ליישב קושיות הר"ן שקשה גם לדעת ר"ת כאמור. ונאמר דלא מיקרי שעת חובתה בפטור אלא היכא דהוי לחם ביד הקדש דנגלל לחלה כמו מירוח לפני דחשיב גמר מלאכה. וזה היכא שנקרא לחם. אבל כ"ז שלא חשיב לחם אף דהיינו לישמן אין זה שעת חובתה. וזה כ"ל ברור. וממיהני על הר"ן ז"ל שלא נחית לזה ליישב גם דעת הרמב"ן:

י) ונראה דהר"ן אויל בשעת הרמב"ם פ"ז מה' בכורים הי' ופסקוהו בש"ע דשני ישראלים שטעו עיסה כשיעור ע"ד לחנק וחלקוהו ואח"כ הוסיף כ"א חלקו עד שהי' כשיעור לכל אחד פטורים שכבר הי' לו שעת חובתה שהי' כשיעור ונפטרה משום המחשבה שהי' לחלק. וע"ש ב"מ. הרי דכיון דבעלמא הי' כשיעור רק המחשבה הי' לחלק מקרי שעת חובתה בפטור. ולא דמי לעושה עיסתו פחות פחות מכשיעור ואח"כ לרפן דמייב. דמתחילה לא הי' חובה כלל כיון שלא הי' כשיעור. וה"כ כיון דבלילתה עבה ולא חסר רק המחשבה שהי' שלא לאפותה בחמור שוב חשיב שעת חובתה בפטור:

יא) ותירץ הר"ן כיון שלא עשאה בחמה לבסוף רק אפאה בחמור לא חשיב בפטור משום שהי' מחוסר מחשבה. ודוקא התם שבאמת חלקוהו והוסיפו אח"כ חשיב בפטור ונ"ב בשטמ"ק נחובות (נ"ט): ד"ה בידי לפדוזה בשם הרמב"ן ותו"י לי דקיימתי' מסב"ר דכפשא. ליישב קושית התוס' שם סוף עמוד א' א"ן אבל הכא כיון שנמלך ואפאה חייב. וכמ"ש דמעשה שבסוף מוליא מידי מחשבה. וילא לנו מזה דאף הר"ן יוכל לסבור כהלבוש והש"ך דמקרי ליטה ופטור דאינו דומיא דקמח ומים. ואעפ"כ לא מקרי שעת חוב דמ"מ פטור. יהי' מואזה טעם שיהי'. ועלום בין הפוסקים:

יב) והנה שלחתי אחרי מוכרי ואופי לעקך לשולל אימתי לוקמים חלה מלעקיך שבוחשין בכף אם קודם אפי' או אח"כ. ואמרו לי שמעולם לא לקחו חלה רק מלעקיך שלשין ביד היינו הקטנים ולא הגדולים שבוחשין בכף. ולדעתי הדבר ברור שחייב דזה שבוחשין בכף מיקרי רכה כנש"ס שבת ה"ל. ומזה אין ראוי כי אמרו לי שמתחילה גם מאותן שלשין ביד לא הי' לוקחין חלה רק מומן קרוב נהגו ליעול חלה מן הכלוש. ומפורש בדברי ר"ת והתוס' דבלילתה רכה והדר אפי'

אף שעכשיו אוכל ישראל מכל פת או מכל תנור. מ"מ חשיב מרבה בטורח לזרוך נכרי כיון דבלא חלקו של נכרי ה' פחות הככרים או התנורים. ה"ג בחלה. אבל למירון מהרש"ל קשה. ע"כ לדעתי אין למוש למחמה זו כלל:

ג א"ת סיוט דברי כ"ח מההיא דבינה תמיהני אם בהחפזו לא ראה דברי חוסי' הכ"ל במקומו. גם מ"ש מטעם רוב לא מחזור כלל. ור"א ברורה מריש פירק ר' ישמעאל בחולה שחמדוהו לשני גרונרות ויש שלשה בעוקן אחד דבעי למימר משום רובא בחללה אף דרובא דהתירה עיי"ש:

ד א"ת אשר הוקשה להמעכ"ח לדברי מהר"ו בעיסה שנתבטלה קודם שהורמה חלה שיטול רק אחד מק"ח דאם יכול יותר לא יבטל ויאסור כל העיסה. והד"מ לא חלק עליו רק משום דחלת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ולא מיישגן אם לא ה"י ק"ח בחלה הרי נאסר הפה ואכל באיסור. א"ו חלת חו"ל הקילו. ונראה דבחלת א"י מודה ל' דלריך ליתול כדי נטילה. א"כ מאי הקשו התוס' דאפשר בלא הואיל לבצוע מכל חדא הא כיון שיטריך ליתול כדי נטילה סביב החלה מכל מלה יופסדו כל המלות עכ"ד כח"ד ואני תמה כי לפי הבנת כ"ח במהר"ו דבריו מרפסין איגרא:

ה א"רם ברורם של דברים שדעת מהר"ו כהתוס' ר"ד במס' ע"ז במהד"מ. דאם נתערב טעמו של עבל בדבר אחר אין תקנה בהפרשה. וכן טעמו של מ"ש אין לו תקנה בחילול ט"ס. וע"כ הוקשה למהר"ו כיון שנתערב טעמו ברובו ואין תקנה בהפרשה. ושוב יאסור כל העיסה. רק טעם ההיתר כיון דק"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש. הרי דחכמים הקילו להחשב כאלו מופרש למפרע וא"כ לא נאסרו המים משום עבל כלל. וע"כ לריך שיה"ו בו שיעור ביטול. דאל"כ מומ"ש אם נחשב הפרשה מכאן ולהב"ה הרי נאסרו המים משום עבל. ואם תחשוב הפרשה למפרע הרי נאסרו המים משום חלה:

ו ודענין שיחשב הפרשה למפרע הוא כעין ברירה כמו שפרש"י במס' ביצה בזוכה מן הפקר ביו"ט קנתה שבינה אללו למפרע משום ברירה דאגלתי מילתא דמתחילה ה' עומד להיות שלו. כמו כן הקילו חכמים בזה דמתחילה ה' עומד דבר זה להיות חלה שיחשב כאלו ה' חלה גמורה. ומ"מ אם אין בו שיעור ביטול אוסר מומ"ש ככ"ל. וע"ז הקשה הד"מ מאוכל והולך ואח"כ מפריש דטעם ההיתר משום דרואין כאלו מתחילה ה' חלה. וא"כ אסרה העיסה. וע"כ דהקילו חכמים דכל זמן שלא נתבררה החלה אינו אוסר בטעמה. ולפי"ז בחלת א"י שנתבטלה אין תקנה כלל. ובחלת א"י שנאפית אין חשש כלל. דשפיר מוטיל הפרשה אף על הטעם שבתוך ההיתר כיון שהכל עיסה ואינו טעם גרידה. ובחלת חו"ל שנאפית ולא אכל ג"כ אין חשש כיון שא"ל להקל כאלו הופרש למפרע. שוב ראיתי בט"ו סימן עכ"ד סקט"ו הביא לשון מהר"ו: מבוחר להדיא פירושי במהר"ו כאלו גנוב הוא אחי. ונחתי שמחה בלבי שכוונתי האמת בדעתו ז"ל וכל דברי הט"ז שם לער"ד לא שרירים ולא קיימים. מעתה מה שהקשה כ"ח דע"ז דא"ת דהואיל דהואיל יאסור אחר לא יאסור

חייב אף בדובשגין. והזהרתי אותם מכאן ולהב"ה שיטלו מהם מהנשפך בדבש בצרכה ומהטילוש בליקער בלא צרכה:

יג וא"י לפקפק ולומר דהנשפך חשיב משקה. והנאפה במשקה מבוחר בש"ע דפטור בבלימה רכה. ואף שאח"כ נתייבש י"ל כמ"ש הרא"ש לענין הגעלה דהחלוטית נשאר. ולדמוק ולומר דבלימתו רכה דחייב בהדר אפי"י היינו הטילוש ביד עם הרבה מים שליטמו רכה אבל לא הנשפך וכבשת צב"ק. הא ליחא דא"כ ה"י הד"ן בנלוש עם הרבה מים לא יטול חלה רק אחד אפי"י כיון דמשיקרא לאו לחם הוא. ועוד דברמ"ח א"ח סיגון הרי"א מלוכה לריך ליבון. ופי' המג"א והמ"י והר"ב בש"ע ולפעמים נשפך עיסה עליו. הרי מפורש דאף הנשפך חשיב שלא ע"י משקה. ולא נקרא משקה רק האף ומשקה בעין תחתיו לא המערב בעיסה וכשנילוש ביד מיקרי בלימתו עבה אף אם יהי' הרבה מים ובלילתו רכה כבש"ס שנת. כל זה נראה ברור. הארכתי לכאור זה משום שאופי לעקיף אומרים שנהגין להיפוך: בן הר"ש באה"ר הק' אברהם.

סימן תיר

ב"ה יום ג' ט"ז סב"י תרל"ו נאשעלסק. שלום וכל טוב לכבוד ידירי הרב הגאון וכו' מוהר"ד חיים אליעזר ב"י אבר"ק קאליש.

א ויקרת מכתבו הגיעני רייתי להשיב תיכף למען הראות חבה כבודו. אמנם איני אפנויי מופנה מכל ד'. גם עתה אין לי פנאי. אך אמרתי לאו אורח ארעא לשהוי במכתב כל כך לגברא רבה. וזה החלי בעז"ה. דבר הקושיא שהקשה מהרש"ל והגאון רעק"א בדברי התוס' פסחים (מ"ו:) דכיון שיכול לעשות בלי הואיל אין לנו לעשות ע"י הואיל. והקשו ללעולם יכול לעשות בלי הואיל דבלע מכל חדא פורתא ומירלו שלא הטריחוהו חכמים לבצוע מכל אחת ואחת והקשו הם ז"ל דיבלע רק מהחדא וזה יהי' חלה על כל הככרות ע"י לירוף סל. הנה מעולם ה"י הדבר פשוט אללי משום דלריך ליתול אחד מכ"ד או ממ"ח וכמ"ש כח"ד:

ב ודמיהני על תירון של מהרש"ל משום דלריך ליקח טוגה שלימה כשאין מפריש מכל חלה. א"כ מה הקשו התוס' שם דא"כ מפריש מכל חלה דומה לעיסה חלי' של נכרי וחלי' של ישראל דאסור לאפותה ביו"ט. הא כשומפריש מכל חלה יוכל ליקח מכל חלה מעט עד שבלירוף כל החתיכות לא יהי' כשיעור ככר אחד. נמצא שאינו מרבה בטורח במה שאופה גט החלה. ובכ"ה אפי"י בחלי' של נכרי שרי כמ"ש הרש"ל בעלמו הובא בט"ז סימן הקי"ב סק"ה. א"ו משום דלריך ליתול אחד מכ"ד ויעלה יותר מככר אחד שהי' יותר מכ"ד ככרות. נמצא שמרבה בטורח במה שאופה חלה. דאי לאו החלה לא ה"י רק כ"ג ככרות וכמו בעיסה חלי' של נכרי אף אם יטול הנכרי חלי' מכל פת. או להמחירים בתנור אחד אף אם יטול חלי' מכל תנור אסור בשני תנורים כיון דאפשר למיפלג

(Halqah ki-hilqatqah)

ספר

חלה כהלכתה

פסקי הלכות הנוגעים למעשה בכל פרטי הענינים השייכים

להפרשת חלה והמסתעף

מיוסד על פי השו"ע ונו"כ, הראשונים וספרי הפוסקים

ערוך בלשון קל השוה לכל נפש

ומחולק עפ"י נושאים בכדי למצוא בנקל דבר דבור על אופניו

ועליו הביאורים הנקראים בשם

שיח הארץ

לישא וליתן במקחן של ראשונים,
ולהעלות בסברא דבר הצריך ביאור.

שיח ההלכה

לציין מקור ושרשי ההלכות,
ולבאר טעמי הדברים.

עם מפתח מפורט ע"פ סדר א"ב
מסודר לפי ענינים ודוגמאות מעשיות

נערך ונסדר בעזהש"ת ע"י

שמעון יואל בראך

בני ברק

תשס"ז

(ט) ויש להפריש החלה מיד כשנתחייבה העיסה בחלה, (י) ואם לא הפריש חלה בעודה עיסה ואפאה יפריש חלה לאחר אפיה.

זמן חלות חיוב הפרשה מעיסה רכה

7 ← ה (יא) * עיסה שבלילתה רכה [עיסה נוזלית] (יב) אינה מתחייבת בחלה אלא לאחר

שיח הארץ

* עיסה שבלילתה רכה. עיין בהערות שהצאנו מחלקם בזמן המיוז, והנה נמרת הארץ (פ"ד אות ז"ג) רנה לומר דמלוי צפלוגתם ר"ת וסאר לאשונים (הוצא נסי' ג' נארובה) בעיסה שמתילמה עיסה וסופה סופגנין, דהיינו שעשאה ע"ד לנשלה, דדעת ר"ת דחייב בחלה ולא אזלין בחר דעמו, ודעת הר"ש וכן נפסק בשו"ע דפטור ממלה דאזלין בחר דעמו, וכיון שדדעמו לנשלו פטור, א"כ ה"נ בנידון דידן לאידך גיסא, שלדעת ר"ת דלא אזלין בחר מחשבתו לפטור, ה"נ לא אזלין בחר מחשבתו לחיוב ואינו חייב עד שיאפנה, משא"כ להר"ש דאזלין בחר מחשבתו, כשם שמתשבתו מועלת לפטור ה"נ מועלת לחייבו משעת גלגול, אך מסיק דאפשר דהכא אף להר"ש לא יועיל מחשבתו לחייבו בחלה עד שיאפנה. אך בשפת אמת (פסקים ל"ז): כחז דיהא מלוי צפלוגתם הר"ת והר"ש, וכ"ה בדרך אמונה (פ"ו ס"ק ק"ה) מדנפשיה.

זמן חיוב הפרשה בבליה רכה

שיח ההלכה

העיסה, כגון במצות של פסח שעושים העיסות פחות מכשיעור משום חשש חימוץ מפרישים חלה אחר האפיה.

(ט) בשו"ע (אר"ח סי' תנ"ז שם) כתב דעיסה שעושיין למצות שאי אפשר להפריש עליהם חלה בעודה עיסה מפני המהירות יפרישנה לאחר אפיה מיד, הרי לנו דמשהגיע זמן החיוב יש להפריש מיד, וכ"כ בשו"ע הרב (סי' תנ"ז סי"ו) ערוה"ש (סי' תנ"ז ס"ד), והטעם דחיישינן שמא יבוא לידי תקלה שיחשוב שכבר הפריש חלה.

(י) רמב"ם (שם), שו"ע (סי' שכ"ז ס"ה), והמקור הוא בספרי שכתב "הרי שלא הפריש חלה מן העיסה שומע אני שלא יפריש מן הלחם, ת"ל מלחם הארץ תרימו" (הובא בביאור הגר"א ס"ק י'). ועיין לקמן בסי' ו' (סעיף ח') כשמפריש לאחר אפיה השיעור שצריך להפריש.

(יא) חנה עיסה בלילה רכה חייבת בחלה כמבואר בארוכה בסי' ג' (ס"ב), והיינו דוקא באופן שיש קמת כשיעור חיוב חלה כגון בבתי מאפה וכדו', דכשאופה בבית ברוב הפעמים אין קמת כשיעור חיוב חלה, ועי"ש מה שכתבנו (סעי' ל"א) שאם הקמת אינה רוב מהעיסה יש להפריש בלא ברכה, ובדרך כלל אין רוב קמת, לכן מפרישים חלה בלא ברכה.

7 ← (יב) בספר תורת הארץ (פ"ד אות צ"ב) הביא שיטות הראשונים בזה, ה"ה ספר התרומה (הל' חלה סי' פ"ה) שכתב "תנן אוכל מן העיסה עראי עד שלא תתגלגל העיסה בחטין, ותטמטם בשעורין, האוכל ממנו חייב מיתה, כיון שהיא נותנת המים מגבתת חלתה, ובתוספתא (פ"ב דהלה ד"י) תניא ספינה שבאה מתו"ל לאר"י עד שלא קרמו פניה חייבת, משקרמו פניה פטורה, ותימא דהו"ל למיתלי שיעורא בעוד שלא גלגלה, ופי'

אפיה, (יג) ויש אומן (יד) לכן יש להפריש לאחר האפיה, (טו) ו'

מורי ורבי דמיירי ב דלא שייך גלגול, ו' שתאפה וכו', וכ"כ ואפאה בתי הכ"י דהא משום דהיכא דאין מתחייב בחלה עד או בתוס' ב"מ (פ"ט. ד"ה בריש) עיי"ש, וכן מ' ס"ק

ואף דמבואר לעיל להפריש חלה ועירוב הקמת במים נתחייבה בחלה, א דאע"ג דהחיוב הוא הפרשה משעה שעיר הכא גרע מנתינת מין בבליה עבה שזהו וכיון שבא בסוף ל' למפרע מתחילת ע' עריסותיכ"ם, אבל עליה שם גלגול ואי חיוב לא מיקרי עיסו "צ

(יג) שו"ת אבני נזו שבעיסה ממילא מה שבוחש כגלגול בעיסה עו שארית ישראל (י"ד) מעשה אורג שבבל בפירוש בשעת הבל נתחייבה מיד

אפיה, (יג) ויש אומרים דשעת חיובה קודם האפיה משעת כלילת הקמח במים, (יד) לכן יש להפרישה לאחר האפיה שאז חייבת לכו"ע, (טו) וצריך לצרפם בסל לאחר האפיה, (טז) ובמקום שקשה לצרפם בסל יפריש חלה לפני האפיה (יז) ויתנה

שיח ההלכה

(יד) גרוה"ק (סי' שכ"ט סק"ד), ליקוטי שושנים (מבעל מסגרת השלחן, ח"א אות ל'), תורת הארץ (שם), שו"ת להורות נתן (ח"ז סי' פ"ב), ועיין סי' ס"ה י"א (ס"ה) דשם מבואר נוסח הברכה כשמפרישין חלה לאחר אפיה, דלכאורה לא שייך לומר להפריש חלה מן העיסה, כיון שבשעת הפרשה כבר נאפית עיי"ש.

(טו) דבדרך כלל אין בתבנית אחת שיעור חיוב חלה, וגם אם אופה כמה תבניות ביחד בתנור מ"מ אין התנור מצרף לחיוב חלה. והנה לכאורה קשה למה צריך לצרפה אח"כ בסל, הרי כיון שמקודם האפיה אינה חייבת כלל, ואחר אפיה אין בה שיעור חיוב חלה א"כ לא יפריש כלל, וי"ל דזה אינו שיש לחוש לתומרא כהסוכרים דנתחייבה בחלה כבר משעת נתינת המים, וגם דשמא כיון שהיתה מתחילה מחשבתו לאפותה לכן נתחייבה בחלה מיד שעשאה עיסה.

(טז) שו"ת להורות נתן (ח"ז סי' פ"ב) שבבתי מאפה וכדו' שיש לפעמים טירחא יתירה שיצטרך להכניס את כל העוגות לתוך הסל, ולפעמים יבוא לידי מכשול על ידי שכחה או טעות או התרשלות, עדיף להפריש בעודה עיסה.

(יז) כמבואר לקמן סעי' ט' דמהני להפריש על תנאי, ועיי"ש דכשרוצה להפריש מקמח על קמח יש פוסקים הסוכרים שלא מועיל,

מורי ורבי דמיירי בדבר שבכלילתה רכה ולא שייך גלגול, ואין חיוב בחלה עד שתאפה וכו", וכ"כ התוס' (ב"ק צ"ד. ד"ה ואפאה בתי' הב') דהא דנקט בגמ' ואפאה משום דהיכא דאין תחילתו עיסה אין מתחייב בחלה עד אחר האפיה, וכן כתבו בתוס' ב"מ (פ"ט. ד"ה יצא ובכורות כ"ז. ד"ה בריש) עיי"ש, וכן משמע בש"ך (סי' שכ"ט ס"ק ב').

ואף דמבואר לעיל (בסעיף א') דיכולים להפריש חלה משעת נתינת המים ועירוב הקמח במים, אע"ג שעדיין לא נתחייבה בחלה, א"כ גם כאן נאמר דאע"ג דהחיוב הוא לאחר אפיה, יועיל הפרשה משעה שעירב הקמח במים, מ"מ הכא גרע מנתינת מים בקמח, דשאני התם בבליה עבה שזהו דרך עשיית העיסה, וכיון שבא בסוף לידי חיוב חלה החיוב למפרע מתחילת עשייתו, וזהו ראשית עריסותיכ"ם, אבל בבליה רכה שאין עליה שם גלגול ואין דרך לעשות עיסת חיוב לא מיקרי עיסה (תורת הארץ שם אות צ"ח).

← (יג) שו"ת אבני נזר (י"ד סי' תי"ג), כיון שבעיסה רכה אין גובלין, ממילא מה שבחשין חשוב גמר לישא כגלגול בעיסה עבה עיי"ש. ובשו"ת שארית ישראל (י"ד סי' מ') הביא מספר מעשה אורג שבכלילה רכה אם אומר בפירוש בשעת הבליה שעושה לאפותה נתחייבה מיד בחלה עיי"ש.

זריש חלה
אלא לאחר
ז שערשים
זום חשש
האפיה.
זתב דעיסה
זאי אפשר
זעיסה מפני
זמיד, הרי
זלהפריש
זתנאי ס"ו
זדחיישינן
זשוב שכבר

זכ"ז ס"ה,
זרי שכתב
זיסה שומע
ז"ל מלחם
ז"א ס"ק י.
זשמפריש
זלהפריש.

זיינו דוקא
זאפה בבית
זאם הקמח
זמפרישים

זהתרומה
זגל העיסה
זים מגבהת
זקראו פניה
זגלה, ופי

עין השופט
גרי מצוה

הגוזל עצים פרק תשיעי בבא קמא צד

ספרות
הש"ס

מאספורק. סס נמוס: ברצע ברך. גזול ומגדך. גזולע כמו כל
גזולע גזול (מש"ל 6) מאי קאמר. איידי בשנחה וקמני הרי שלך
לפניך והאי לישנא לא שייך למימר אלל בדבד שכיחא מקדמותו
שאלמי לו טולטו כמותו שהול כחוס: מצות פאה להפריש מן
הקמה. דכתיב לא תכלה פלח שדך
לקלוך (יקרא ט) מרחו. מחליק
את הכרי ברחת ומירוהו היו גמר
מלאכה למעשר הלך מעשר כל
מעשרותיו תחלה וחתר קי טוהן לו
פאה כדי שלא יפסק עני שאליו
היה נותנו קודם מירוהו אע"פ שעני
מלך לקטו שכחה ופאה הרבה ועושה
מהן כדי פטור מן המעשר שהרי
הפקר הוא אבל עכשו שנחתרה
צד צלל הביט נחמידי במעשר דהיי
אמרינן במסכת בכורות (דף טו)
לקט שכחה ופאה שעשאתן גזרון
הוקבעו: אף מפריש מן העיסה.
פאה אם לא נתנה כבר ואילו למ"ק
מן העיסה לא דקנייה בשעני והו
ממון שאין לו מוכשיל דעד השתא
דיסה לאו שיעו הוא לאוכל הוא
כמו שהיה: איכפל חבאי. טרומו ועמלו
ותקנתו לך: בהכחשה דהדר.
מפטמו וסוחר לקדמותו: תעווב
יתירא. בקדושים מהיו כמידי לא
תכלה פלח שדך לקלוך וכסור או
כצד כמידי לא תכלה פלח שדך
בקלוך חרי קרתי תעווב אחרו למה
לי שעת מינה לשתוי שיעו דלל
קני הכל: תעווב יתירא למה לי.
הא גזלמא נמי לא קני שיעו: ה"ג
ותו לרבנן תעווב יתירא למה לי:
המפקיר והשכים לבקר. קודם
שיבאו עניים לגזרה שחזו בהפקר
אם היו קודמין: פרט כנסה ולקט
נקמה: חייב בפרט כ"ו. דלע"ג
דהפקר פטור מכולס דכמידי: אר"כ
שדך וכרמך מהיו תעווב יתירא
למעוטי כי האי גוונא דלא היו
הפקר לפטור ואע"ג שפטור מן
המעשר. ובכל הני כמידי תעווב יתירא.
בקדושים כמידי כרמך לא תעולל
ופרט כ"ו. ובמשה תורה (דה) כמידי
כי תגזור כרמך לא תעולל וכן לא
תפאר אחריו דהיינו פרט. תפאר
אישקוני"ר. ופאה נמי מהכא משמע
דחש דבי ר' ישמעאל (מילין דף
קל"ג) שאל תטול תפארמו ממנו.
שכחה כמידי צממנה תורה (ט"ז) לא
תשוב לקחתו וגו'. ובאלין כמידי
לא תפאר אחריו ואמר מר בפרק ר'
דחולין (ט"ז) אחריו זו שכחה ולא
בעי למיהדר ומכחך כאלין לגר
ליחוס אלל לא תפאר אחריו ואנא
דיענא דלעניים הוא כדאשכחן בעמרים.
אלל במעשר לא כמידי תעווב יתירא:
אין שמין. בפרק ראשון (דף ט"ז).
בני בעלים מטפלין בגיולה אמר
שמואל לנזקין הוא דשמין את
הביילה לניזק ומוסקי עליה מניק
עד שמטלים לו מניק אלל גזל וגזלן
שגעלו צממה וממה או חתשה אין
שמין את הביילה אלל שלהם
תהא והס יסלמו צממה מעליה
אלמא שיעו קני: פלוגמא דרבני
מעשר ונותן לו.

ואפאה (והפריש) ממנה חלה תשעת תבואה וחמשה גבלול מחייב
בחלה חלה רעווח קמ"ל דלע"פ שפעה כל הבקומים
ללו אין חלה מנחך א"ל משום דהיבא דלון תחילתו עיסה אין
מחייב בחלה עד אחר חמישה נקטה הכי : א

דמאספורק בית שמאי אוסרין וכו' בתירין
ב"ס מאי טעמיה דבית שמאי אמר קרא ר' ג'גם
שנייהם לרבות שנייהם ובית הלל אמר קרא
הם ולא שנייהם ובית שמאי הא כתיב הם
ההוא מיבעי ליה הם ולא ולדוחיהם ובית
הלל תרתי שמעת מינה הם ולא שנייהם
הם ולא ולדוחיהם ובית הלל נמי הכתיב גם
גם ל"ב קשיא רבי אליעזר בן יעקב מאי
היא דתנאי *ר' אליעזר בן יעקב אומר הרי
שגול סאה של הפזין פחנה לשה ואפאה
*הפריש ממנה חלה כיצד מברך *אין זה
מברך אלא מנאי ועל זה נאמר *ברצע ברך
נאי ד' ר' שמעון בן אלעזר מאי היא דתנאי
כלל זה אמר ר' שמעון בן אלעזר כל שבה
שהשביח גזול ידו על העליונה רצה נוטל
שבתו רצה אומר לו הרי שלך לפניך מאי
קאמר אמר רב ששת הי"ק השביחה נוטל
שבתו כחש אומר לו הרי שלך לפניך דשינוי
במקומו עומד אי הכי אפילו השביח נמי
אמרי *מפני חקנת השבים ר' ישמעאל מאי
היא דתנאי *מצות פאה להפריש מן הקמה
לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרים לא
הפריש מן העומרים מפריש מן הכרי עד
שלא מרחו מרחו מעשר ונותן לו משום ר'
ישמעאל אמרו *אף מפריש מן העיסה ונותן
לו א"ל רב פפא לאבבי איכפל כל הני תנאי
לאשמעינן כב"ש א"ל הכי קאמרי *לא נחלקן
בית שמאי וכו' בדבר זה אמר רבא ממאי
דלמא עד כאן לא קאמר רבי שמעון בן יודנה
התם אלא בצבע הואיל ויכול להעבירו על
ידי צפון ועד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא
לגבוה משום דאימאים ועד כאן לא קאמר
ר' אליעזר בן יעקב התם אלא לענין ברכה
משום *דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה ועד
כאן לא קאמר ר"ש בן אלעזר התם אלא
בהכחשה דהדר ועד כאן לא קאמר ר'
ישמעאל התם אלא לענין פאה משום דכתיב
*תעווב יתירא וכי תימא ליגמר מינה מתנות
עניים שאני כדבעי ר' יונתן דבעי ר' יונתן
מאי טעמא דר' ישמעאל משום דקסבר שינוי
אינו קונה או דלמא בעלמא קסבר שינוי
קונה והכא משום דכתיב תעווב יתירא ואם
תמצי לומר טעמא דר' ישמעאל משום
דקסבר שינוי אינו קונה תעווב יתירא
דכתיב דהכא למה לי ותו לרבנן תעווב
יתירא דכתב רחמנא למה לי מבעי ליה
לכדחנני *המפקיר כרמו והשבים לבקר
ובצרו הייבבפרש ובעוללות ובשכחה ובפאה
ופטור מן המעשר אמר רב יהודה אמר
שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר ומי
אמר שמואל הכי *הואמר שמואל אין שמין
לא לגבג ולל לגולן אלא לנזקין בשלמא
לרבא דאמר כי קאמר ר' שמעון בן אלעזר
התם בהכחשה דהדר לא קשיא

לא הפריש מן הקמה יפריש מן
העומרים: אב"י לטעמיה דאמר
כריס תהורה (ד' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו') אמר כל
דאמר רחמנא לא תעביד או עבדי
מהיו ומפרש הכס דטעמיה דפריש
מן העומרים משום תעווב יתירא
דכלל תעווב יתירא לא היה מחייב
דכיון דעבד על לא תכלה הוא
למינא דלחיי ופטור ולא הכי אלטרין
אב"י בשמעתין ע"ל ל' ישמעאל
למימר שיעו במקומה עומדה אבל
לרבא דאמר הכס כל דאמר רחמנא
לא תעביד כי עבדי לא מהיי בלא
תעווב יתירא מפריש מן העומרים
ולא מבכי ליה תעווב יתירא אלל
למפקיר כרמו או לרבי ישמעאל אי
שינוי קונה אלטרין דמפריש מן העיסה
ואם תאמר לאב"י דלטרין תעווב
יתירא לחייב מן העומרים מפקיר
כרמו מכליה דמייד צממה וי"ל
דפריש ש"מ וכן י"ל לרבא אליבא
דב"י ישמעאל אי סבר רבי ישמעאל
דשינוי קונה ודריש תעווב יתירא
לחייב מן העיסה אם כן המפקיר
כרמו מכליה דמסמע דהייא דרשה
לתיב ככ"ע מדרייק בפרק ב"א סימן
(מה ד' נה' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו' ו') דהא דתנן
התם כל שמיי צממה חייב במעשר
היינו כל מין שמיי צממה חייב
במעשר דלי לאו הכי הרי מפקיר
כרמו לחייב צממה ופטור מן המעשר
ומאי רחיה הוה דלמא מחייב כרידי
ישמעאל דמוקי תעווב יתירא לחייב
מן העיסה ואלו מיידי למדרש שותחיי
צממה אלל ודלי ליכא דלנו אהא
תנא דמפקיר כרמו ותרי שמי'
כדפריש: מברך ממש
וטמן לו * ואפילו תמאן דאית ליה
כרייה כל זמן שלא הפריש פאה
ולא כרייה הוה הכל שלו ותחייב
הכל במעשר ושוב לא יפטר ואם
תאמר תרומה נמי להני שחורס
וטמן לו ואין לומר דתרומה בלא
הכי יפריש העני וכל פאה חייבה
בתרומה חוד דל"ז מקדים מעשר
לתרומה גדולה ועוד דתקן במסכת
תרומות כפ"ק (מ"ה) אין תרומין מן
הלקט ומן השכחה כו' וצריח לפרש
משום דתרומה דברק לתרום לא מה
להזכיר ויש מפרשים דלכתיב אין תורס
משום דבגור רגילין לתרום *כדתנן
במסכת מעשר (פ"ג) מלא פירות
צמורות צממה מוגסין אסורים
משום גזל מפוזרין מותרין משום
גזל בין קד ובין קד חייבין
במעשר ופזורין מן התרומה לפי
שאי אפשר לגזן שמתקד אלל
אם קן ניטלה תרומה גדולה:
ותנן

גזול ומגדך. גזולע כמו כל
גזולע גזול (מש"ל 6) מאי קאמר.
אידי בשנחה וקמני הרי שלך
לפניך והאי לישנא לא שייך למימר
אלל בדבד שכיחא מקדמותו
שאלמי לו טולטו כמותו שהול
כחוס: מצות פאה להפריש מן
הקמה. דכתיב לא תכלה פלח שדך
לקלוך (יקרא ט) מרחו. מחליק
את הכרי ברחת ומירוהו היו גמר
מלאכה למעשר הלך מעשר כל
מעשרותיו תחלה וחתר קי טוהן לו
פאה כדי שלא יפסק עני שאליו
היה נותנו קודם מירוהו אע"פ שעני
מלך לקטו שכחה ופאה הרבה ועושה
מהן כדי פטור מן המעשר שהרי
הפקר הוא אבל עכשו שנחתרה
צד צלל הביט נחמידי במעשר דהיי
אמרינן במסכת בכורות (דף טו)
לקט שכחה ופאה שעשאתן גזרון
הוקבעו: אף מפריש מן העיסה.
פאה אם לא נתנה כבר ואילו למ"ק
מן העיסה לא דקנייה בשעני והו
ממון שאין לו מוכשיל דעד השתא
דיסה לאו שיעו הוא לאוכל הוא
כמו שהיה: איכפל חבאי. טרומו ועמלו
ותקנתו לך: בהכחשה דהדר.
מפטמו וסוחר לקדמותו: תעווב
יתירא. בקדושים מהיו כמידי לא
תכלה פלח שדך לקלוך וכסור או
כצד כמידי לא תכלה פלח שדך
בקלוך חרי קרתי תעווב אחרו למה
לי שעת מינה לשתוי שיעו דלל
קני הכל: תעווב יתירא למה לי.
הא גזלמא נמי לא קני שיעו: ה"ג
ותו לרבנן תעווב יתירא למה לי:
המפקיר והשכים לבקר. קודם
שיבאו עניים לגזרה שחזו בהפקר
אם היו קודמין: פרט כנסה ולקט
נקמה: חייב בפרט כ"ו. דלע"ג
דהפקר פטור מכולס דכמידי: אר"כ
שדך וכרמך מהיו תעווב יתירא
למעוטי כי האי גוונא דלא היו
הפקר לפטור ואע"ג שפטור מן
המעשר. ובכל הני כמידי תעווב יתירא.
בקדושים כמידי כרמך לא תעולל
ופרט כ"ו. ובמשה תורה (דה) כמידי
כי תגזור כרמך לא תעולל וכן לא
תפאר אחריו דהיינו פרט. תפאר
אישקוני"ר. ופאה נמי מהכא משמע
דחש דבי ר' ישמעאל (מילין דף
קל"ג) שאל תטול תפארמו ממנו.
שכחה כמידי צממנה תורה (ט"ז) לא
תשוב לקחתו וגו'. ובאלין כמידי
לא תפאר אחריו ואמר מר בפרק ר'
דחולין (ט"ז) אחריו זו שכחה ולא
בעי למיהדר ומכחך כאלין לגר
ליחוס אלל לא תפאר אחריו ואנא
דיענא דלעניים הוא כדאשכחן בעמרים.
אלל במעשר לא כמידי תעווב יתירא:
אין שמין. בפרק ראשון (דף ט"ז).
בני בעלים מטפלין בגיולה אמר
שמואל לנזקין הוא דשמין את
הביילה לניזק ומוסקי עליה מניק
עד שמטלים לו מניק אלל גזל וגזלן
שגעלו צממה וממה או חתשה אין
שמין את הביילה אלל שלהם
תהא והס יסלמו צממה מעליה
אלמא שיעו קני: פלוגמא דרבני
מעשר ונותן לו.

גזלן
גב' ג' גב' קשיא
ג' ג' ג' ג' ג' ג'
חוססות ד"ס תמר
ש"ס ופריש משום חלו
ס"ן כריות ד"ס ט"ז
טוס' ד"ס אלל פגל

[שבת חגיגה]
קול סוכה כו'
יבמות כ"ח

[בכורות מו'
זכ"ט]

לענין רש"י
אישקוני"ר.
לסטא (לכומר)
לשהר מבל
השאריות.

מוסף רש"י

ברצע ברך. גזולע
גזול (מש"ל 6) כן ארכות
כל גזולע גזול אלל שש
גזולע יקח (פסחים ד'
ו').
מצות פאה
להפריש מן הקמה.
דכתיב לא תכלה
פלח שדך לקלוך
והס יקראוהו (סנהדרין
פ"ח).
מרחו. ככרי נחמידי
במעשר
מלאכתו (שם) דלוקטו
למעשר
ומהוה (שם)
(תמורה ו').

[כדתנינו במסכת
מסכתות ס"ד כ"ל וכן
כ"ד ב"ה א"ל במסכתין
פ"ח ד"ס מנח

למ"ל כס'
דריש דה'
מילין קל'
תמורה ו'.
ד"ה ט'.
לע"ל יא.

(2)

Baruch ben Isaac, of Worms, 12th/13th cent.

ספר התרומה

אשר הורם ואשר הונף תרומת ה' מחד מגאוני קמאי מרנא ורכנא
רבינו ברוך מגרמיוזא בעל התוס'
אשר הי' בזמן תתק"צ לאלף החמישי,
תלמידו של הר"י הזקן בעל התוס' זצל"ה,
והפליא עצה והגדיל תושיה לברר שמעתתא אליבא דהלכתא
בדיני או"ה וכמה הלכתא גברותא במצות
וחוקי חיים ובהלכות אישות,
והנה כל הראשונים שתו בצמא דבריו, הלא המה
הרא"ש והרשב"א והטור

ועתה נדפס מחדש באותיות מאירות עיניים
ובהגהה מחודשת, כמו כן תוקנו מאות טעויות
ונוספו קטעים חדשים ע"פ דפוס ויניציאה

והכי דייק עירס לא אמר אלא לש. הא עירס לא פירו' דוקא כשלשה לגמרי שאין חסר שום דבר והיה יכול להפריש חלה מעי"ט לכך אינו מפריש חלה ביי"ט. אבל ערס. פי' גלגל לבד שלא עשה רק תערובת מים וקמח ולא נלושה בטוב עדין כמו שעירסן דמנחות ונדבות אז מפריש שפיר ביי"ט וקאמר התם תפתר בעיסה טמאה שאינו מפריש חלתה כי אם בסופה כשיגמור כל תקוני העיסה. אמר רב יוסי ברי' אבין בדין היה עיסה טהורה שלא יפריש חלתה כמו כן בסופה לאחר גמר כל תקון עיסה. ומפני כן אמרו יפריש חלתה בתחלה שלא תטמא העיסה. פי' תקנו למהר הפרשת חלה בכל היכולת לאחר גלגול גרידא תערובות קמח ומים שעדיין מחוסרת הרבה לישה ושיפה ובעיטה שלא תטמא העיסה שלא יארע שום אונס טומאה בעיסה לכך מהרו להפריש החלה בטהרה:

7 פח השתא דיוק זה. לש אין עירס לא. פי' גלגל עיסה לא. אלא מותר להפריש ביי"ט. היינו כרבא דאמר גלגל עיסה מעי"ט מפריש חלה ביי"ט. ואפי' הכי קאמר דאם לש עיסה ותקן ועשה גמר עיסה מערב י"ט אינו מפריש חלה ביי"ט: שמעינן דאם לש העיסה מעי"ט לכולי עלמא אין מפריש חלה ביי"ט. ובחול כשעושה עיסה כדי לעשות

ככרות לאפות בתנור אין טוב להפריש חלה עד לאחר שנלושה ככל הצורך כמו שעתיך לעשותה ולגומרה. וגם יש שממתינין עד לאחר שנתחמצה וטוב הדבר. דהא כל עיסותינו טמאות הן. ואמרינן בירושלמי עיסה טמאה מפריש חלה בסופה. פרק ג' דחלה תנן אוכל → מן העיסה עראי עד שלא תגלגל בחטין ותטמטם בשעורין האוכל ממנה חייב מיתה כיון שהיא נותנת המים מגבהת חלתה. ובתוספתא תניא שלהי מסכת חלה. ספינה שבאה מחוצה לארץ אל ארץ ישראל עד שלא קרמו פניה חייבת משקרמו פניה פטורה. ותימא דהוה ליה למתלי שעורא בעד שלא גלגלה שזחו חיוב חלה ופי' מו' רבי' דמיירי בדבר שכלילתו רכה דלא שייך גלגול ואין חיוב חלה עד שתאפה ובמסכת חלה נמי תנן כל שתחלתו סופגנין וסופה עיסה חייבת בחלה. אמנם בתוספתא פרק קמא פליגי בהא דתניא גר שנתגייר והיתה לו עיסה עד שלא קרמו פניה חייבת. משקרמו פניה פטורה דברי ר' עקיבא ר' יוחנן בן נורי אומר עד שלא תגלגל בחטין ותטמטם בשעורין. א"כ מתני' דמסכת חלה אתיא כר"י. ובמתני' דחלה נמי תנן גבי גר ר"ע אומר הכל אחר קריאה בתנור ונראה דדוקא גבי חלה דכתיב מלחם הארץ אזיל כתר קריאה. אבל בתרומות ומעשרות תלוי במרוח דכתיב

דגנך: L

סליקו הלכות חלה